

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 8 Sayı: 37 Volume: 8 Issue: 37
Nisan 2015 April 2015
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

ÇEVİRİDE YENİ YORUMBİLİMSEL PARADİGMANIN ÇEVİRİ SÜRECİNE BAKIŞI VE YABANCILAŞTIRMA YÖNTEMİNİN YENİDEN YORUMLANMASI

NEW HERMENEUTICS PARADIGM'S PERSPECTIVE ON TRANSLATION PROCESS AT TRANSLATION AND RE-INTERPRETATION OF THE ALIENATING METHOD

Ayla AKIN*

Öz

Çeviri alanında çevirinin kaynak metnin yorumu olduğu ve kaynak metni yansıttığı görüşü, erek odaklı kuramlar tarafından çürütülerek, çeviride yorum karşılığında dayalı bir erek okur ve kültür paradigması yerleşmiştir. Erek odaklı paradigma, işlevsel ve amaç odaklı bir yaklaşımla erek kültürü çevirinin merkezine oturtmuştur. Çeviri bilim alanında günümüzde ortaya çıkan yeni bakış açıları, erek ve okur odaklı yaklaşımların çevirinin kaynak kültürle ilişkisini zayıflatmıştı öne sürmeye başlamışlardır. Kaynak kültürü dikkate almayıp yalnızca erek kültürü ve erek okurunun beklentilerini dikkate alan ve okura uygun çeviri anlayışını savunan görüşün zayıf yönü, erek kültür ve okurunun farklı kültürlerle tanışıklığını, kendi seviyesini çeviriler aracılığıyla yükseltmesini ve kendi kültüründe olmayan yeni bakış açılarını öğrenmesini arka plana itmesidir. Okur ve erek odaklı olmak, erek okurun çeviri metinde kendisini bulması anlamında kullanıldığında, okur farklı ve yabancı olanı tanıyarak yeni ufuklara açılma ve kültürünü genişletme şansını yakalayamamaktadır.

Schleiermacher'ın yabancılaştırma yönteminin bugünün çeviribilimi için yeni bir yorum getirmekte olduğu ve yeniden yorumlanması gerektiği görüşü son zamanlarda popülerlik kazanmaktadır. Özellikle Lawrence Venuti'nin son yıllarda Schleiermacher'ın yöntemine yaptığı vurgu, çevirinin toplumsal etkisinin yeniden gözden geçirilmesi için çeviri kuramsal anlamda yeni bakış açılarına gereksinim olduğunu göstermektedir. Schleiermacher ve Gadamer'ın yorumbilimsel yaklaşımlarının çeviri süreci için yeniden yorumlanarak, çeviri alanında kaynak ve erek kutbu yeniden ele almanın yeni bir kuramsal bakış açısı sağlayacağı bir gerçektir.

Çevirmenin pratik eylemlerinden yol çıkmak yerine pratik eylemlere yön veren ve pratik eylemleri yönlendirebilecek olan tarihsel ve toplumsal etkileri bir bütün içerisinde dikkate alan bir felsefi düşünceden hareket eden kuramsal bir bakış açısına gereksinim vardır. Schleiermacher'le başlayan felsefi ve yöntemsel yorumbilim arasındaki ayrım açısından bakıldığında çeviribilimin yönü bu anlamda yine felsefi yorumbilime dönüş olarak görünmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yorumbilim, Çeviri, Yabancılaştırma, Yerelleştirme, Anlama.

Abstract

The view that translation is the interpretation and reflection of the source text was confuted by the target-oriented theories. And a target-reader and culture paradigm based on an opposition to interpretation was rooted. Target-oriented paradigm has seated target culture to the center of translation via functional and target-oriented approach. Recently appeared points of view in the field of translation studies have started to bring forward that target and reader oriented approaches weaken the relationship between translation and the source culture. Blind side of the approach, which asserts the sense of translation appropriate for the reader and regards only the target culture and the expectations of target reader disregarding source culture, ignores the acquaintance of target culture and reader with different cultures and the fact that they increase their level via translations and learn new perspectives not existing in their own culture. When reader and target orientedness means that target reader finds himself in the translated text, the reader cannot get the chance of expanding his culture and opening up new horizons.

The view that Schleiermacher's alienating method brings a new interpretation for the current translation studies and should be reinterpreted has been gaining popularity recently. Especially, Lawrence Venuti's emphasis on Schleiermacher's method in recent years indicates that translation requires new theoretical perspectives in order to revise the social impact of translation. It's a reality that reconsidering source and target poles in the field of translation will bring a new theoretical perspective by reinterpreting Schleiermacher and Gadamer's hermeneutical approaches for the translation process.

There is a requirement for a theoretical perspective stemming from a philosophical thought which can direct practical actions instead of deriving from practical actions of the translator and considers the historical and social effects in

*Bu makale aynı isimle "Yıldız Teknik Üniversitesi. 3. Uluslararası Çeviri Kolokyumu. Çeviri: Yeni Yönelişler" adlı Kolokyum'da sözlü bildiri olarak sunulmuş ve özeti kolokyum özet kitapçığında yer almıştır.

** Arş. Gör., Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyat Bölümü.
Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çeviribilim ABD.

a body. When the distinction between philosophical and methodical hermeneutics, started by Schleiermacher, is considered, in this sense the direction of translation studies is seen as turning to philosophical hermeneutics again.

Keywords: Hermeneutics, Translation, Alienation, Naturalizing, Understanding.

Giriş

20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren çeviribilimsel yaklaşımlar erek odaklı çeviri uygulamasından yana tavır almıştır. Bu yaklaşıma göre, kaynak metinde bulunan fakat erek kültür normlarına uygun olmayan ve erek kültürde yer almayan kültürel olgular, çevri okuruna yabancı gelmeyecek oranda dönüştürülecektir. Erek metin, tıpkı orijinal metin gibi akıcı olmalı, kesinlikle çeviri 'kokmamalı' ve okura bir çeviri metni olduğunu hissettirmemelidir.

Son yıllarda önde gelen çeviribilimciler tarafından erek odaklılığa yöneltilen eleştiriler, bu tür çeviri uygulamaları üzerine yeniden düşünme imkânı sağlamış ve birçok çeviribilimciyi savundukları çeviri yöntemini yeniden gözden geçirmeye yöneltmiştir. Hangi yöntemin daha uygun olduğu, şüphesiz çeşitli etkenlere göre farklılık göstermektedir. Ancak günümüz çeviri camiasının geniş bir kesiminde, erek odaklılık bir zorunluluk olma durumuna dönüşmüştür. Bu çalışmanın amacı, erek odaklılığın *her koşulda geçerli olma* varsayımının ele alınarak tartışılmasıdır. Bir başka ifadeyle, yurtdışında olduğu gibi ülkemizde de genel bir kabule dönüşen, erek odaklılığının salt yerleştirme yöntemini kapsadığı düşüncesini sorgulamaktır. Okur ve erek odaklı olmak, erek okurun çeviri metinde kendisini bulması anlamında kullanıldığında, çeviri uygulaması daha en başından kısıtlanmış ve çevirmene belirli direktifler verilmiş olmaktadır. Tartışmaya açık olan bir başka paradoksal görüş ise, kaynak odaklılığın yani yabancılaştırma yönteminin erek kültürü hiçbir anlamda dikkate almadığı varsayımdır.

Bu çalışmada F. Schleiermacher'ın *Überdieverschiedenen Methodendes Übersetzens* (1813) başlıklı makalesiyle bilimsel tartışmaya açılan ve günümüzde de devam eden yazarı okura, okuru yazara götürme karşıtlığı ele alınarak, Schleiermacher'ın yabancılaştırma yönteminin felsefi yorumbilim bakış açısıyla irdelenmesi amaçlanmaktadır. Yabancılaştırma yöntemine karşı yöneltilen başlıca eleştiri, bu yöntem sonucu oluşturulmuş erek metnin, okur tarafından *anlaşılmaz* olduğudur. Ancak bu eleştirinin bilimsel manada tutarlılığı, derinliği ve geçerliliği tartışmaya açık bir husus olmakla beraber, akla birtakım soruları da getirmektedir. Bu sorulardan en önemlisi, böyle bir çeviri metnini *anlama sorununun* kime ve neye göre belirlendiğidir. Yabancılaştırma yönteminde göz önünde bulundurulacak noktalar

- kaynak kültür,
- kaynak metin,
- ve kaynak yazardır.

Bahsi geçen bu olguların öne çıkartılış sebepleri ve amaçları farklılık göstermektedir. *Sömürgecilik sonrası* çeviribilim çalışmaları yabancılaştırma yöntemini *kaynak kültür* açısından savunurken, Schleiermacher bunu *erek kültür* açısından savunmaktadır. Günümüzde yabancılaştırma yöntemini savunan çeviribilimcilerin amacı, sömürge yönetimi altında bulunan toplumların edebiyat yapıtlarının, sömürgeci devletlerin edebiyat yapıtları içerisinde asimile edilmesinin engellenmesidir. Schleiermacher ise tam tersi bir amaca sahiptir. Schleiermacher'ın yabancılaştırma yöntemini savunmasının altında yatan neden, yerleştirme yöntemiyle kaynak kültürün ve onun ürünlerinin yok edilmesi değil, yerleştirme yönteminin erek okura yeni bir şeyler katmayacak olmasıdır.

Kaynak kültürün, metnin ve yazarının, kaynak ya da erek kültür lehine öne çıkarılması bu çalışmada ikincil bir değere sahip olmakla birlikte, asıl üzerinde durulacak nokta *anlama* sürecidir. Öncelikle Schleiermacher'ın kendi yorumbilimsel görüşleri ele alınacak, daha sonra ise günümüz felsefi yorumbilim kuramlarının *anlamayı* ne şekilde tasvir ettiğine bakılacaktır. Son olarak ise, söz konusu felsefi yorumbilim yaklaşımları ışığında Schleiermacher'ın yabancılaştırma çeviri yöntemi irdelenecektir.

Dilin Bireysel ve Genel Yönü

Çeviribilimsel çalışmalarda, Schleiermacher'ın çeviri üzerine görüşleri nadiren kendisinin yorumbilimsel görüşleriyle birlikte değerlendirilmektedir. Bu durum, onun çeviri görüşlerinin bütünüyle alımlanmasına engel olmaktadır. Yabancılaştırma yönteminin geçerliliği ve/ya geçersizliği üzerine değerlendirmede bulunulabilmek için, kendisinin yorumbilim görüşleri mutlaka dikkate alınmalıdır. Böyle bir tutum, onun çeviri görüşlerinin bütüncü bir bakış açısıyla değerlendirilmesine olanak sağlayacaktır.

Yorumbilimin tarihsel gelişimine bakıldığında, Schleiermacher felsefi yorumbilimin kurucusu olarak kabul edilir. Nitekim kendisi de yorumbilimi felsefenin bir alt alanı olarak görmüştür (1838). Geleneksel yorumbilim yaklaşımları, metinleri anlamaya yönelik kurallar oluşturmayı amaçlarken ve yorumbilimi "yorumlama sanatı" olarak kabul ederken, Schleiermacher'le birlikte yorumbilim "anlama sanatı" olarak anılmaya başlanmıştır. Schleiermacher yorumbilime sınır çizerek, görevinin "söylenmek isteneni açıklamak" (Schleiermacher, 1977: 75) değil, anlama sürecini incelemek olduğunu belirtir. Kendisinin bu düşüncesi ise, günümüz felsefi yorumbilimin ilgi alanını oluşturmaktadır.

Schleiermacher bireyler arasında gerçekleşen anlamaya yönelik görüşlerini destekleyecek dayanakları, ne akılda ne de öznenin kendisinde arar, o bu dayanakları *dilde* aramaktadır (bkz. Frank, 1977: 32). Çünkü ona göre "her insan [...].dilin hâkimiyeti altındadır. [...] o ve onun bütün düşünceleri onun [dilin] eseridir" (Schleiermacher, 1963: 43). Schleiermacher bireyleri ve onların düşüncelerini hâkimiyeti altında bulunduran *dili* ise, kendi içinde *iki düzleme* ayırır. Bunlardan *ilki*, dilin toplumsal bir uzlaşmasıdır. Bu şekilde dil, genel ve rasyonel bir sistem olarak kabul edilir. Ona göre, dilin bahsedilen bu genel yönü dilbilgisel yorumlama ile çözümlenmelidir. Dilin *diğer* düzlemi ise, görece ve bireysel olmasıdır. Dilin bireysel yanı, "özgür düşünebilen ve düşünsel yönden tek başına eylemde bulunabilen insan" (Schleiermacher, 1963: 43) kullanımı ile oluşur. Anlatım yönü olarak da adlandırabileceğimiz dilin bu yönü, sezgiyle bağıntılı olan teknik/psikolojik yorumlama ile çözümlenmelidir. Schleiermacher'ın bu kuramı sonucunda dil, 'bireysel genellik' (IndividuelleAllgemeine) olarak adlandırılmıştır (Frank, 1985).

Schleiermacher, dilin dilbilgisel düzleminde *tek* olan *anlama* ulaşmayı mümkün görürken, psikolojik düzlemde bunun ancak *yaklaşık* olarak gerçekleşebileceğini belirtir. Dil aynı zamanda rasyonel bir yapıya sahip olduğundan, Schleiermacher dilbilgisel yorumlamaya yönelik birtakım kurallar geliştirmiştir. Ancak bu kurallar, daha çok "metnin dille olan bağıntısını inceler (Cercel, 2013: 240)". Vermeer'in de belirttiği gibi, Schleiermacher'de bahsi geçen *gramer* düşüncesi günümüz *gramer* anlayışıyla bir tutulmamalıdır (Vermeer, 1994: 175). Aksi bir yaklaşım, Schleiermacher'ın düşüncelerini daha en başından dar bir bakış açısına hapsedecektir. Schleiermacher'ın kullandığı *gramer* kavramının kapsamı dâhiline semantik, deyişbilim, etimoloji, metin bütününe parçalarla olan bağlantısı, bağlam, öğretimleler, sentaks sorunları, alegorik yorumlama, sözcüklerin doğru kullanımı v.b. girmektedir (bkz. Cercel, 2013: 240; Vermeer, 1994: 175).

Dilin bireysel yönüne ise, herhangi bir kuralla değil, ancak sezgilerle ulaşılabilir. Schleiermacher'ın düşünceleri bir bütün halinde değerlendirdiğinde, bahsedilen sezginin boş bir sezgi olmadığı, edinilmiş olan bilgiler ışığında gerçekleşen bir sezgi olduğu kabul edilebilir. Schleiermacher anlamayı sanat olarak gördüğünden, metni anlamaya yönelik kesin kurallar geliştirilmesine karşı çıkmıştır. Ona göre "böyle bir yapı, [...] kesinliğini kendi içinde taşıyan kurallarla belirlenemez" (Schleiermacher, 1977: 81). Kendisinin yorumbilim görüşlerine felsefi bir boyut kazandıran da bu düşüncesi olmuştur. Metin ancak rasyonel yönüyle anlaşılabilir. Ancak gerçekte bu da metnin tek bir düzlemini oluşturduğundan, tamamlanmış bir anlama yine mümkün olmayacaktır.

Schleiermacher'ın dile yönelik geliştirmiş olduğu kuramsal düşüncelere bakıldığında, aslında dilbilgisel yorumlamayla, yorumlayıcının okuma esnasında keyfi yorumlarına sınırlama getirmekte olduğu söylenebilir. Metinlerin 'aşır' yorumu, düşünürleri her dönem endişelendiren dolayısıyla da meşgul eden bir sorun olmuştur. Dilbilgisel yorumlamanın Schleiermacher açısından bir diğer önemi ise, yorumlayıcının psikolojik yorumlama sürecinde aldığı kararlarına gerekli dayanakları da sağlayacak olmasıdır.

Schleiermacher yorumun sınırlarını, sadece dilbilgisel incelemeyle değil, aynı zamanda 'aynılık' kavramıyla da belirlemektedir. Ona göre bir dil topluluğunun üyeleri arasındaki *uzlaş*, dil aracılığıyla yürütülen *diyalektik* ile elde edilir. Birey kendi anladığının doğru olduğunu kanıtlayabilmek adına iletişime başvurur. Bu ise ancak *diyalektik* yöntemle mümkündür. Diyalektikğin önkoşulu ise, konu edilen nesnenin taraflar arasındaki *aynılığ*dır (Schleiermacher, 1977: 426). Burada söz konusu olan, konu edilen nesnenin ya da olgunun özünde aynı olmasıdır, bireylerin bunlara yüklediği değerler birbirinden farklılık gösterebilir.

Schleiermacher'ın 19. yüzyılın başında dile getirmiş olduğu *aynılık* görüşüne benzer bir düşüncüyü 20. yüzyılda Hans-George Gadamer *Wahrheitund Methode* (1960) adlı eserinde ele almaktadır. Gadamer konuşmanın geçerli bir temele oturtulabilmesi için hakikat ve konu bağlamına değinmekte ve yorumların

keyfi olmamasını da buna bağlamaktadır. Gadamer'in felsefi yorumbiliminde, metinle yorumlayıcıyı birbirine bağlayan ve yorumlayıcının yorumlarını sınırlayan *konudur* (Tietz, 2005: 81).

Felsefi Yorumbilim ve Yöntemsel Yorumbilim

Hans-George Gadamer 20. yüzyılda felsefe dünyasına en çok etki eden isimlerden biridir. Gadamer hiçbir filozofun yapmadığı kadar, anlamaya yönelik görüşlerini doğa bilimcilerden çok sosyal bilimcilere karşı savunmak durumunda kalmıştır. Bunun başlıca nedeni ise, anlamayı pasif bir süreç olarak göstermiş olmasıdır.

Gadamer anlamayı evrensel bir *oluş* (Geschehen) olarak tanımlar. Anlama, bilinçli yapılan bir eylemden ziyade, bireyin müdahale edemediği ve "*aktif biçimde şekillendiremediği aksine [bu süreçte] edilgen bir durumda*" (Tietz, 2005: 68) olduğu bireyüstü (übersubjektiv) bir oluşturmaktır. Peki ama Gadamer'in bahsettiği ve bireyin anlama sürecinde aşamadığı etken nedir? Birey hangi duruma müdahale edememektedir?

Bu noktada Gadamer insanın tarihsel olduğu ilkesinden bahsetmektedir. Gadamer'in *tarihsel etki* (Wirkungsgeschichte) olarak adlandırdığı ve bir *varlık* (Sein) olarak gördüğü bu etken, anlamamanın her evresinde iş başındadır (Grondin, 2012: 160). Gadamer'e göre birey gelenek ve dolayısıyla yaşadığı toplum içinde enkültürasyon sonucunda edinmiş olduğu önyargılar ve önbilgilerin hükmü altındadır. Gelenek ise, kendini dil aracılığıyla sürdürmektedir (Gadamer, 1993: 237). Çoğu zaman dilimizde ve bilincimizde canlı kalan geleneğin ve otoritenin farkında değildir. Farkında olsak dahi Gadamer'e göre, geleneklerin devam ettirilmesi veya bir otoritenin tanınması zoraki değil, aynı zamanda özgür bir tutumdur. Bir otoritenin tanınmasını Gadamer "*diğerinin kendisine göre bir yargıda bulunma konusunda daha üstün olduğu ve bundan dolayı da onun yargısının [...] kendi yargısından daha öncelikli olduğu*" (Gadamer, 2010: 284) anlayışıyla ilişkilendirmektedir. Tosun'un da belirttiği gibi, Gadamer yorumlama sürecinin bireyselliğinden çok, toplumsallığını öne çıkarmaktadır (Tosun, 2013: 95). Gadamer tarihsel etki ilkesiyle yorumlayıcının kendi sınırlarının bilincine varmasını talep etmektedir. Bu noktada ise tarihsel etki ilkesi, olumsuz bir etken olmaktan çıkarılarak insanın kendi varlığının bilincine varmasını sağlayan bir etken olma durumuna yükseltilmektedir. *Tarihsel etki bilinci* (wirkungsgeschichtliches Bewusstsein), yorumlayıcıya kendi ön anlamasını denetleme imkanı sunmaktadır (Grondin, 2012: 157-160).

Bireyin kendi sonluluğunun ve sınırlarının farkına vardığı durumu ise Gadamer 'yorumbilimsel durum' (hermeneutische Situation) olarak adlandırmıştır. Yorumbilimsel durum içerisinde ise, iki ayrı ufuk yer almaktadır: 'geçmiş ve şimdi ufku'. Ancak bu iki ufuk, tarihsel etki sebebiyle nesnel açıdan tüm çıplaklığıyla birbirinden ayrılmamaktadır. Bunun nedeni ise, "kapanmış bir geçmiş ufkunun bulunmadığı gibi, kapanmış bir şimdi ufkunun da bulunmamasıdır (Tietz, 2005: 81)". Anlama sürecinde 'geçmişin' kendini şimdiye yansıttığı gibi, 'şimdi' de kendini geçmişe yansıtır. Geçmişe ait bir eser incelenirken, eser şimdi ufkunda yer alan önyargılar ışığında anlamlandırılmaya çalışılır, yani şimdi geçmişin anlaşılmasını etkiler. Ancak eserden edinilen yeni tarihsel bilgiler sonucunda ise, şimdi ufku etkilenir. Gadamer'e göre 'ufukların kaynaşması' sonucunda her ufuk kendini genişletir.

Gadamer'in yorumbilim felsefesinde *anlamamanın* geleneğe, otoriteye dolayısıyla önyargılara bağlı ve eylemden ziyade bir *oluşum* olarak ele alınması, bu durumun ise herhangi bir yöntemselleştirmeyle aşılamaz olarak tarif edilmesi, birçok eleştiriyi de beraberinde getirmiştir.

Kendisini bu noktada en çok eleştiren isim Jürgen Habermas'tır. Habermas anlama sürecini pasif bir durum olarak sunan felsefi yorumbilimden farklı olarak, "sistemik açıdan bozulmuş bir iletişimin çözümlenmesi için psikanalize dayanan *eleştirel anlama*" (Joisten, 2009: 161) yönteminden yararlanmak istemektedir.

Psikanaliz örneğinde oluşturulan bir yorumbilim yöntemiyle Habermas, Gadamer'in aksine, düşünümSELLİĞİN gücünü vurgular. İletişim esnasında saklı kalmış olan toplumsal güç oyunları ve baskıları, düşünümün açıklayıcı gücüyle meydana çıkarmayı amaçlamaktadır. Birey, eleştirel düşünceye yönlendirilerek, geleneğin ve en önemlisi otoritenin baskılarından kurtulup, özgür düşünebilecek ve eylemde bulunabilecektir (Joisten, 2009: 162).

Ancak Habermas'ın gözden kaçırdığı nokta, Gadamer'in felsefi yorumbilim içerisinde ele aldığı anlama sürecinin, bireyin ilk ve çoğunlukla içinde bulunduğu anlama süreci olmasıdır. Bu ise gündelik yaşam içerisindeki anlama biçimidir. Gadamer düşünümSELLİĞİ anlama sürecinden bütünüyle dışlamamaktadır. Onun *anlama* kuramı, Heidegger'in fenomenolojik çözümlemesinde ele aldığı ve anlama sürecinin ilk aşamasını oluşturan "*Können*" (Grondin, 2001: 94) yani *beceri ve/ya -e bilmek* olarak adlandırılabilir *anlama* türüyle oldukça benzerlik göstermektedir. Buna göre düşünüm, anlama esnasında bir problem oluşması durumunda devreye girer.

Gadamer, psikanaliz yöntemi uygulayan bir toplumbilimcinin, bir doktorun iyileşme isteği olan ve kendisine başvuran bir hastaya kullandığı otoriteyi, aynı şekilde kendisinin de içinde yaşadığı ve bir parçası

olduğu topluma uygulamak istemesini, çelişkili bir tutum olarak görür (Gadamer, 1993: 269). Bunun nedeni ise, böyle bir durumda analizcinin kendisini otorite konumuna yükseltmesidir. Sonuç olarak ise, “topluma, önyargılardan ve otoriteden kaynaklanan [...]baskı altındaki karakterinden bahseden, ancak kendisinin de bir üyesi olduğu toplumdaki bu baskılardan arınmış olduğunu iddia eden bir analizci (Tietz, 2005: 126-127)” güvenilirliğini kaybeder. Tarihsellik, dil aracılığıyla her alanda bireyin anlamasına nüfus etmektedir. Bunun bilincine varılır ancak hiçbir zaman aşılamaz. Gadamer tarihsel etki bilincinden yola çıkarak bilimlerin kendi yöntemlerini geliştirebileceğini, ancak her bir bilim dalına yöntem geliştirmenin yorumbilimin bir görevi olmadığını belirtir. Ona göre felsefi yorumbilimin görevi, anlama sürecinde hangi etkenlerin başat rol oynadığını belirlemektir.

Günümüz yorumbilimsel çeviribilim çalışmalarının amacı, Gadamer’in bu düşüncesinden yola çıkarak çeviri eylemi için bir yöntem geliştirmektir. Şüphesiz birçok yorumbilimci kendi kuramsal görüşleri içerisinde çeviriye değinmektedir. Ancak bunun nedeni, çeviri eylemini açıklamaktan ziyade, çevirinin kendi yorumbilimsel görüşlerini destekleyecek elverişli bir örnek olmasıdır. Çevirinin yorumbilimsel yönünün çeviribilimsel bakış açısıyla ele alınması ise ancak 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gerçekleşmiştir. Çalışmanın bir sonraki alt başlığında çağdaş yorumbilimsel çeviri görüşlerinin çalışma alanları ve amaçları ele alınacaktır.

ÇeviribilimdeYorumbilimsel Yaklaşım

Çağdaş yorumbilimsel yaklaşımları 1970’li yıllarda çeviri incelemelerine dâhil eden ilk isim Fritz Paepcke’dir (1986). Ona göre, çeviri eyleminin temelinde *anlama sorunu* bulunduğundan, çeviribilimsel çalışmalarda yapılması gereken, bu anlama sorununun üzerine eğilmektir. Çağdaşı olan çeviribilimcilerin dilbilimsel olan kural koyucu ve çeviri sürecini kod değişimi gibi mekanik bir süreç olarak gösteren ve böylece çevirmeni dışlayan çalışmaların aksine Paepcke, çevirmene tüm öznelliğiyle çeviribilimsel çalışmalarda gereken önemi gösteren ilk isimlerden biri olmuştur.

Kendisinin *anlama* kavramı dışında, yine anlamayla ilintili olduğunu düşündüğü ve üzerinde durduğu kavramlar arasında

- dil,
- yorum,
- sezgi,
- durum (bağlam),
- konu/alan bilgisi,
- bedensellik (Leibhaftigkeit),
- öznellik,
- önyargı bulunmaktadır.

Çalışmalarında belirtmemiş olsa da, bu düşüncelerinin temelinde Schleiermacher ve Gadamer’in yorumbilimsel görüşleri yer alır. Paepcke’nin çalışmaları makalelerle sınırlı kaldığından, düşünceleri geniş kitlelere ulaşmamıştır. Çeviribilim içerisinde yorumbilime karşı olan önyargılar Paepcke’nin daha geniş çevreler tarafından alınmasını daha da güçleştirmiştir.

Paepcke’nin çevirmenin eylemlerini kısıtlayan dilbilimsel kuramlara karşı geliştirmiş olduğu yorumbilimsel yaklaşımın günümüzdeki temsilcisi ise, kendisinin öğrencisi olan çeviribilimci Radegundis Stolze’dir. Ancak Stolze Paepcke’den farklı olarak yorumbilimsel yaklaşımları çeviri eylemini ‘kısıtlayan’ kuramlara karşı değil, aksine ‘aşırı özgürlükçü’ kuramlara karşı temsil etmektedir. Bu doğrultuda ise Stolze, Almanya’da erek odaklı yaklaşımların öncüsü olarak kabul edilen Hans J. Vermeer’in ‘Skopos Kuramı’ olarak anılan kuramına bir dizi eleştiri yöneltmektedir.

Stolze, ideolojik konuşmanın her daim bir amaca yönelik olduğu düşüncesinden hareket ederek, Vermeer’in kuramının ideolojik amaçlarla gerçekleştirilen aktarımlara bilimsel bir dayanak sağladığını iddia eder. *Amaç* doğrultusunda kaynak metnin erek kültürde kasten manipülasyona uğratılabileceği düşüncesinin, her türlü metin çevirisi için geçerli bir durum gibi genelleştirildiği ve ideolojik manipülasyonların da böylelikle meşrulaştırıldığı düşüncesindedir. Ona göre böyle bir çeviri anlayışı, işin içinde kaynak metnin de bulunduğu normal çeviri durumlarının dışında kalır (Stolze, 2003: 139-141).

Her metnin belirli bir alımlayıcı kitlesi bulunmaktadır. Bu gerçek, diğer okurların dışlanması ve hedef kitle dışında kalan okurların o metni okuyamayacağı anlamını taşımamaktadır. Ancak söz konusu hedef kitlenin metnin oluşturulmasında ve biçimlendirilmesinde belirleyici bir role sahip olduğu tartışılmazdır. Bu durum sadece çeviri metinleri için geçerli değil, aynı zamanda kaynak metnin oluşturulma

süreci için de geçerlidir. Skopos kuramında ise “[...] alımlayıcı açısından yanlış anlamaya engel olmak için gösterilen çaba bulunmaktadır. Bu ise okurun yeterli bilgi birikimine sahip olmadığı düşüncesinin hâkim olmasından kaynaklanır (Stolze, 2003: 144)”.

Böylece çeviri eylemi, okurun bilgi düzeyini dikkate almayan, metnin birincil değil de ikincil hedef kitlesini göz önünde bulunduran bir eyleme indirgenmektedir. Metnin konu bağlamından tamamıyla bihaber olan bir okur, o metnin hedef kitlesine zaten dâhil değildir. Erek odaklı çeviri kuramlarının göz önünde bulundurduğu çeviri uygulaması, adeta tüm çevirilerin kaynak kültür ve/ya kaynak metin konusunda yeterli bilgi birikimine sahip olmayan bir okur kitlesine yönelik olduğu düşüncesine yol açmaktadır. Oysa birçok çeviri durumunda erek okur, çeviri metninin konu bağlamı hakkında çevirmenden daha yetkin bir durumdadır.

İşlevselci çeviribilimcilerin çevirmen ve çeviri açısından yorum karşıtlığına dayalı özgürlükçü yaklaşımlarına karşın, yeni yorumbilimsel çalışmalar *normal okur, sorumlu bir okur olan çevirmen* ile *yetkin okur* arasındaki farkları vurgular. Bunu ortaya koymak içinse felsefi yorumbilim yaklaşımlarını temel alarak, metindilbilim ve bilişsel bilimlerle disiplinlerarası çalışmalar yapılmaktadır. Yorumbilimsel çeviri çalışmaları çeviri eyleminin tamamını kapsamamakla birlikte, diğer kuramsal alanlarda ihmal edilen yönünü ele almaktadır. Bu ise çevirmenin zihinsel süreçleridir. Merkezi nokta “[...] kaynak metin, erek metin, dilbilimsel sorgulama değil, aksine çevirmenin kendisi, onun metinleri yorumlayıcı tutumu ve çevrilecek olan metnin ona kendisini sunması[dır](Cercel, 2013: 14).”

Yeni yorum bilimsel paradigması, bir metnin **nasıl anlaşılacağından** çok, **nasıl anlaşıldığını** ele almaktadır. Anlama olgusunda hangi etkenlerin rol oynadığını tespit ederek, çevirmene kendisinin *anlama süreci* gösterilmeye çalışılmaktadır. Böylece çevirmen kendi sınırlarının farkına vararak eylemini gerçekleştirebilecektir. Bu yönde ilerleyen yorum bilimsel çeviri çalışmalarının bir diğer olumlu katkısının ise okur açısından bulunduğu belirtilebilir. Okurun anlama süreci hakkında *bilinçli olan* bir çevirmen, kendisinin göz önünde bulundurduğu ‘olası’ hedef kitlenin ‘olası’ bilgi seviyesini de çeviri eylemi boyunca dikkate alarak erek metni biçimlendirebilme imkânı kazanmaktadır. Gerçek çeviri durumlarının çoğunda erek okurun, metnin çevirmeninden konu hakkında daha bilgili olduğu gerçeği de böylelikle gözden kaçmamış olacaktır.

Felsefi Yorum bilim Bakış Açısıyla Schleiermacher’ın Yabancılaştırma Yöntemi

Schleiermacher çevirinin sınırlarını iki yöntemle çizmektedir. Çevirmen ya yazarı okura (yerelleştirici çeviri), ya da okuru yazara doğru hareket ettirecektir (yabancılaştırıcı çeviri) (Schleiermacher, 1963: 47). Bu iki yöntemin karmasından oluşturulacak olan erek metin düşüncesini ise kati bir dille reddetmektedir. Çeviri uygulamalarında bu iki yöntemden birinin izlenmesini, aksi durumda ortaya güvenilmez bir erek metin çıkacağını belirtir. Birinci yani yerelleştirme yönteminin uygulanması durumunda, metne ona yabancı olan bir dilin (ve kültürün) ruhunun (Geist) ödünç verilmek istendiğini, bu şekilde ise çevirilerin asıl amacı olan erek kitleye yabancı olanın sunulmasının imkânsızlaştığını belirtir (Schleiermacher, 1963: 67). Böyle bir çeviriyi anadildeki düşünce ve konuşma birliğinden dolayı olanaksız görmektedir. Bunun yerine filolojik açıdan eksiksiz olan bir çeviri talep eder Schleiermacher. Ancak bu ise yabancılaştırıcı bir etkiye sahiptir. (Stolze, 2003: 146)

Erek dil ve kültür normlarını dikkate almayan bir çeviri yönteminin günümüzde kabul edilebilirliği oldukça düşük bir ihtimaldir. Ancak Schleiermacher günümüz çeviri bilimsel yaklaşımların tersini izlediği bir yol olan yabancılaştırma yönteminden yanadır. Burada ise sorgulanması gereken husus, Schleiermacher’ın yabancılaştırma yöntemiyle tam olarak ne tür bir yöntemi işaret ettiği. Schleiermacher yabancılaştırma yöntemiyle *dilbilgisel bir yabancılaştırmayı* mı, yoksa *kavramsal bir yabancılaştırmayı* mı göz önünde bulunduruyordu? Dilbilgisel bir ‘sadakat’ söz konusu ise bakış açımızı biraz kaydırıp kavramsal bir ‘sadakat’ arayışına girmemiz mümkün müdür? Bu durumda ise erek metnin anlaşılabilirlik sorunsalı dilbilgisi alanını terk edip, kavramsal alana varmaktadır. Bununla birlikte ise kültürel boyuta ulaşmaktadır.

İlk alımlamada Schleiermacher’ın yabancılaştırma yönteminin okur karşıtı bir yaklaşım olduğu izlenimi uyanır. Bunun nedeni ise, 20. yüzyılın ikinci yarısında gelişen ve günümüzde artık çevirinin ‘olağan durumuna dönüşen’ erek odaklı yaklaşımların, erek metnin kendisini orijinal gibi okutmasından yana olmalarıdır. Buna göre çevirmen kendini ve yabancı kültürü görünmez kılmalıdır. Ancak Schleiermacher’ın çevirinin amacı konusundaki düşünceleri dikkate alındığında, savunduğu yöntemin okur aleyhinde olmadığı görülmektedir. Schleiermacher’e göre çevirinin birincil ve kutsal amacı, erek dili geliştirmek ve erek okurun bilgi düzeyini artırmaktır. Bunu da ancak yabancılaştırıcı çeviri yöntemi sağlar. Bu yöntem sonucu oluşturulmuş metnin okur kitlesi, kaynak kültür hakkında bilgili olmak durumundadır. Aksi durumda çeviri değil, açıklama (Paraphrase) ya da taklit (Nachbildung) türünde aktarımların daha uygun olacağını bildirir (Schleiermacher, 1963: 50). Kendisinin düşüncelerine bu açıdan yaklaşıldığında gerçekte erek okur aleyhinde değil, aksine lehinde bir yaklaşım olduğunu görmekteyiz. Okur böyle bir çeviri metnini

okuyup anlamlandırabilmek için, kaynak kültüre ve kaynak yazara aşına olmalıdır. Böylece erek okurun bilgi seviyesi artacak ve kendi kültürü dışındaki kültürleri görme imkânı kazanacaktır.

Teoride akla uygun gelen yabancılaştırma yöntemi için Schleiermacher'in önerdiği bir uygulamanın olup olmadığına bakıldığında, kesin sonuçlara ulaşılamamaktadır. İkincil kaynaklardan edinilen bilgiler sonucunda Schleiermacher'in *Interlinear* (bkz. Cercel 2013: 86) ya da filolojik bir yöntemden yana olduğu görülmektedir. Schleiermacher'in interlinear-çeviriden yana olduğu görüşünün kabul edilmesi durumunda tutarsızlıklar ortaya çıkmaktadır. Bunun nedeni ise, Schleiermacher'in çevirmenden, bir yandan yaratıcılık beklerken, diğer yandan yaratıcı bir çeviri metni için kelimesi-kelimesine çeviri yöntemini uygulamasını talep ediyor olmasıdır. Böyle bir çeviri, okur bilgili dahi olsa anlaşılmalıdır. Kelimesi kelimesine, yani interlinear çeviri modeli ve yaratıcılık yan yana getirilmesi oldukça güç yaklaşımlardır. Bu hususta ya Schleiermacher kendi görüşlerinde çelişkiye düşmekte ya da kendisinin çeviri yaklaşımı farklı alınmaktadır. Bunun dışında Schleiermacher, sınırları çizilmiş salt iki yöntemden bahsederken aslında bu yöntemlerin uygulama biçimlerinde farklılıklar da olabileceğini fazla detaya girmeden de olsa belirtmektedir (bkz. Schleiermacher, 1963:49). Makalesinde üzerinde durduğu bu iki yöntem bir nevi iki *üst yöntem* olarak değerlendirilebilir. Amacı bu iki yönelimin genel hatlarını incelemektir. Nitekim Schleiermacher'in yabancılaştırma yönteminden bahsettiği bölümlere bakıldığında, çeviri uygulamasına yönelik bu tür bir doğrudan teknik açıklamaya rastlanılamaz. Kendisi, 'gerçek' çeviri olarak adlandırdığı yabancılaştırma yöntemini açıklarken kavramlar üzerinde durur ve kavramların önemini vurgular. "[...]gerçekte diller sadece kulaklara farklı gelecek biçimde her iki dilde de her *kelimeye* bir kelime karşılık gelseydi, aynı *kavram* aynı kapsamda ifade edilebilseydi; [*kavramların*] kullanımları aynı ilişkileri canlandırsaydı ve [*kavramların*] bağıntı türleri birbirleriyle örtüşseydi: bu durumda sanat ve bilim alanlarında da gerçekleştirilen her türlü çeviri [...] tıpkı ticari çevirilerde olduğu gibi mekanik bir hal alırdı [...].(Schleiermacher, 1963: 42)" Alıntıda görüldüğü üzere Schleiermacher, yabancılaştırmayı gramerde değil kavramlarda arar. Bu kavramlar felsefi ve edebi metinlerde yer alan, yazarın kendi düşünce dünyasına ve diline (kültürüne) ait özel anlamlar içeren kavramlardır. Schleiermacher'in itiraz ettiği nokta, söz konusu kavramların yerleştirici yöntemle değerinden ve anlamından bir şey kaybetmediği görüşüdür. Bu tür aktarımlarla kavramların içinin boşaltıldığını savunur.

Schleiermacher'in yerelleştirmeye yönelttiği eleştiri, Gadamer'in bir cümleyi kendi başına bir anlam birliği için yeterli gören önermeler mantığına yönelttiği eleştiriyle benzeşmektedir (Grondin, 2012: 164). Gadamer, hiçbir söylemin meydana geldiği bağlamdan kopartılarak incelenemeyeceğini, incelenirse dahi bunun sonucunda uygun anlamaya ulaşılamayacağını belirtir. Bu açıdan bakıldığında önermeler mantığının her bir cümleye uyguladığı şiddetin benzerini, yerleştirme yöntemi belirli bir kültüre ait olan esere uygulamaktadır.

Schleiermacher'in yabancıyı göstermeyi amaçlayan çeviri eylemlerinde çevirmenin, kaynak kültüre özgü kavramlar sebebiyle erek metinde oluşacak olan anlama zorluklarını, yazarın kullanmış olduğu diğer eski ve bilindik kelimelerin uygun olan karşılığını bularak bu açığı kapatma ve tekilde kaçırıldığı anlama kolaylıklarını metnin genelinde erek okura sunma durumunda olduğunu belirtir (Schleiermacher, 1963: 52-53). Özetle Schleiermacher'in sistemden bahsederken dilin yapısından ziyade, kavramların sisteminden bahsettiği görülmektedir.

"[...]Kendi dilinin sınırları dışında kalan hiçbir şeyi tüm açıklığı içinde düşünemez [...]" (Schleiermacher, 1963: 43)."

"Bir insan tek bir vatana ait olduğu gibi, tek bir dile karar vermek durumundadır. Aksi durumda boşlukta süzülür. İnsan yabancı dilde konuşup yazarken düşünceleri ilk olarak anadilde şekillenir ve bunu daha sonra söz konusu dile çevirir. Aksi bir durum 'büyüülü bir sanattır' (Schleiermacher, 1963: 63)."

Schleiermacher'den yaptığımız bu alıntılarda, onun günümüzde kabul edildiği gibi çevirmenin ve/ya okurun yabancı olanı kendi dilinden, yani kültüründen yola çıkarak anladığı düşüncesinde olduğu belirtilebilir. Gadamer'in yorumbilimsel kuramında, şimdi ufkunun geçmişi anlamada ve anlamlandırmada etkili olduğu görüşlerine yukarıda değinilmişti. Bunun çeviriye olan uyarlamasını ise, Heidrun Witte'nin *Die Kulturkompetenz des Translators* (2007) adlı çalışmasında görmekteyiz. Witte, çevirmenin ya da okurun kaynak kültüre ait bir olguyu anlamasında "kendi kültürünün kaçınılmaz bir biçimde (Witte, 2007: 84)" temel oluşturduğunu vurgulamaktadır. Aynı şekilde Vermeer de okurun istese de kendi kültüründen soyutlanamayacağını belirtir. Erek kültürün projeksiyonuyla geçmişi ve yabancı kültürü anlamlandırırız. Witte'ye göre yabancı kültür hakkında sahip olunan bilgi artıkça, kendi kültürüne olan başvuru oranı azalmaktadır, ancak hiçbir zaman tam olarak yok olmamaktadır (Witte, 2007: 85, 127). Çevirmen ve/ya okur yabancı kültür bilgisini kendi kültürünün bilgisiyle, kendi kültür bilgisini ise yabancı kültür bilgisine genişletir. Okur ya da çevirmen, yabancı kültür bilgisini kendi kültürünü değerlendirir.

Schleiermacher'ın yabancılaştırıcı yöntemini 'kendini' ve 'kendinin olanı' tanıma bakış açısıyla ele alan isim George Steiner'dır. Steiner farklı bir bakış açısı geliştirerek, Schleiermacher'deyabancı ve öteki üzerinde olan vurguyu, *kendine* çekmektedir. "[...] çeviri, kendini tanımak için gidilen dolambaçlı bir yoldur(Cercel, 2013: 88)." Felsefi yorumbilim bu hakikat anlayışından hareket ederek, bilginin değişimini, bilincin zenginleştirilmesi; nesnenin değişimini ise bilişsel içeriklerin gelişimi olarak kabul eder (Stolze, 2003: 157).

Sonuç

Cercel'e göre Schleiermacher ve günümüz yorumbilimsel çeviri yaklaşımları arasındaki farklılık kendini teknik/psikolojik açılama düzleminde göstermektedir. Schleiermacher'de anlama yazarın bireysel biçem ve üslubuna yönelikken, çağdaş yorumbilimsel çeviri yaklaşımlarında, çevirmenin anlama süreçlerine yöneliktir (Cercel, 2013: 244). Buradaki yol ayrımında şüphesiz Gadamer'in yorumbilim kuramının etkisi oldukça yüksektir. Gadamer yorumbilimsel düşüncelerinde okurun anlama sürecine odaklanmıştır. Bunun çeviribilime etkisi ise, çevirmenin anlama süreçlerine yönelmek olmuştur. Fakat aynı zamanda okurun anlamasını yönlendiren etkenlerin de sorgulanmasına yol açmıştır. Amaç bu süreçte etkin olan olguları dikkate alarak çeviri pratiğine farkındalık kazandırmaktır.

Yerelleştirici yöntemle okurun farklı kültürlerle tanışıklığı ve kendi kültüründe olmayan yeni bakış açılarını tanınması arka plana atılmaktadır. Yabancı kültürü görünmez kılmak ve erek metinde erek okurun yine kendisini görmesini sağlamak, okurun yabancı olanı tanınmasına fakat aynı zamanda kendinin olanı farklı bir bakış açısıyla değerlendirmesine engel olmaktadır.

Küreselleşen dünyada kültürleri birbirine yaklaştıran etkileşimdir. Tıpkı çeviriler gibi kuramlar da çağının şartlarına ve bağlamına uygun düşünceler sonucunda meydana gelmektedir (Apel'den aktaran Cercel 2014). 21. Yüzyılın tartışmasız en belirleyici özelliği olan farklı toplumların ve kültürlerin birbirleriyle kurdukları diyalog bir kültürün değerine tamamen yabancı olmasını imkansız kılmaktadır. Bu noktada Schleiermacher'ın 19. yüzyılın başında dile getirmiş olduğu yabancılaştırma ve yerelleştirme ikililiği günümüz dünyasına uygun bir bakış açısıyla yeniden değerlendirilmelidir. Tıpkı toplumların birbirleriyle yoğun bir etkileşim sürecinin başlangıcı olan ve yerelleştirici çeviri yönteminin bu sebeple ön plana çıktığı 20. yüzyıl çeviri kuramlarının da günümüz şartlarına uygun olarak alımlanma durumunda olduğu gibi. Tüm bunların yanında yabancılaştırma yönteminden sadece 'Interlinear' bir çeviri pratiğini anlamak ve burada takılı kalmak bilimsel düşüncenin ilerlemesi açısından tezat bir durum oluşturmaktadır.

Vermeer'in de belirttiği gibi ne tür aktarımları çeviriye dahil edip etmediğimiz tamamen bireysel bir tartışma olmakla birlikte, Schleiermacher'ın 'gerçek' çeviri olarak yabancılaştırma yöntemi sonucu oluşturulmuş erek metni kabul etmesi, onun çeviriden beklentileriyle bağıntılıdır. Günümüz reklam metinlerinin ticari kaygı sebebiyle yerelleştirme yöntemiyle erek kültüre aktarılması kadar doğal bir tutumdur Schleiermacher'ın kaygıları göz önünde bulundurulduğunda yabancılaştırma yöntemini savunmak. Schleiermacher tüm artıları ve eksileri hesaplayarak tercihte bulunur. Yabancılaştırma yöntemine yöneltililebilecek olan ve günümüzde de yöneltilen tüm kusurları, eksiklikleri, olumsuzlukları o da net bir biçimde dile getirmektedir. Ancak '*buna rağmen benim amacımı gerçekleştirebilecek yegâne yöntem budur*' düşüncesiyle yabancılaştırma yöntemini savunmaktan çekinmez.

Ayrıca Schleiermacher yetkin/bilgili okur beklentisiyle birlikte hedef kitleyi de daraltmış, başka bir ifadeyle kendi olası hedef kitlesini belirtmiş olmaktadır. Schleiermacher'ın hedef kitlesi bugünün çeviribilimsel terminolojisiyle ifade edilecek olursa, belirli bir dia-kültüre dahildir.

Çeviri eyleminin daha önce saklı kalan birçok özelliğine farkındalık kazandırmış olmasına karşın, skopos kuramının kaynak metnin alımlanmasını dışlaması en önemli eksikliklerinden biri olarak görülmektedir. Kuramın, yazarı, kaynak metni ve kaynak kültürü arka plana itmesi (Reiss/Vermeer 1984: 119), bazı çevrelerce bunların yok sayılması düşüncesine yol açmıştır. Skopos kuramının bu şekilde alımlanması dahi, tartışmaya açık bir durumdur. Vermeer'in görüşleri incelendiğinde, onun aslında kaynak kültürü ve kaynak metni, kendisinin takipçileri olan işlevselci çeviribilimciler kadar ihmal etmediği görülmektedir. Vermeer çevirinin amacına göre kaynak kültür değerlerinin de çeviri eyleminde dikkate alınmasından ve onların erek okura yansıtılmasından bahsetmektedir. Bu durumu ise özellikle edebi metinler açısından vurgulamaktadır. Nitekim son yıllarda işlevselci çeviribilimciler arasında da "skopos kuramı eşittir yerelleştirici yöntem" anlayışının, Skopos kuramını doğru yansıtmadığı dile getirilmeye başlanmıştır. Skopos kuramının benimsenip, ancak aynı zamanda yabancılaştırma yönteminin uygulanmasıyla da yabancıyı erek okura kendi yabancılığı içerisinde anlaşılır bir şekilde sunulabileceği örneklerle gösterilmektedir (Siever, 2010: 170). Buradaki yabancılaştırma da yine dilbilgisel düzlemde değil, kavramsal ve kültürel düzlemde değerlendirilmektedir.

Kaynak kültürün erek kültürde asimile edilerek kaynak kültür değerlerinin yok sayıldığı çeviri uygulamalarına bir tepki olarak Venuti, Schleiermacher'ın yabancılaştırıcı çeviri yöntemini tekrar ele almıştır. Venuti radikal bir tutumla, çevirmenin kendini ve kaynak kültürü görünmez değil, aksine mümkün olduğunca görünür kılmasını vurgulamaktadır. Schleiermacher yabancılaştırma yönteminin erek kültür ve erek okur açısından yararlarını göz önünde bulundururken, Venuti bu bakış açısını ters çevirerek kaynak kültürün ideolojik sebeplerle görünmez kılınmasını eleştirmektedir. Çeviri kültürlerarası bir iletişim türü ise, tek bir iletişim tarafını, yani erek kültürü değil, aynı zamanda iletişimin diğer tarafı olan kaynak kültür değerlerini de dikkate almak çeviri eyleminde yok sayılamayacak bir etik sorumluluktur. Çevirmenin kendi kültürünün değer yargularından tamamen uzaklaşamayacağı gerçeğini kabul etmekle birlikte, kendisini normal bir okur olmaktan alıkoyan mesleki etik değerlerden dolayı kaynak kültür değerlerine ve olgularına daha sorumlu bir tutumla yaklaşması beklenmektedir. Bunu ise yabancı olanı yine kendi yabancılığı içerisinde, fakat *anlaşılır bir yabancılıkta* erek okura sunmasıyla sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- CERCEL, Larisa (2013). *Übersetzungshermeneutik. Historische und systematische Grundlegung*, St. Ingbert: Röhrig Universitätsverlag.
- FRANK, Manfred (1977). "Einleitung", *Schleiermacher, Friedrich: Hermeneutik und Kritik*, Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.
- FRANK, Manfred (1985). *Das individuelle Allgemeine. Textstrukturierung und Textinterpretation nach Schleiermacher*, Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.
- GADAMER, Hans-Georg (1993). *Wahrheit und Methode. Ergänzungen Register, Band II*, Tübingen: Mohr Siebeck.
- GADAMER, Hans-Georg (2010). *Wahrheit und Methode. Grundzüge einer philosophischen Hermeneutik, Band I*, Tübingen: Mohr Siebeck.
- GRONDIN, Jean (2001). *Von Heidegger zu Gadamer. Unterwegs zur Hermeneutik*, Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- GRONDIN, Jean (2012). *Einführung in die philosophische Hermeneutik*, Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- JOISTEN, Karen (2009). *Philosophische Hermeneutik*, Berlin: Akademie Verlag.
- PAEPCKE, Fritz (1986). *Im Übersetzen Leben. Übersetzen und Textvergleich*, Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- REISS, Katharina /Vermeer, Hans J. (1984). *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie*, Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- SCHLEIERMACHER, Friedrich (1963/1813). "Über die verschiedenen Methoden des Übersetzens", drl. Hans Joachim Störig, *Das Problem des Übersetzens*, Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, s. 38-70.
- SCHLEIERMACHER, Friedrich (1977). *Hermeneutik und Kritik*, Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.
- SIEVER, Holger (2010). *Übersetzen und Interpretation: Die Herausbildung der Übersetzungswissenschaft als eigenständige wissenschaftliche Disziplin im deutschen Sprachraum 1960 bis 2000*, Frankfurt a. Main: Peter Lang Verlag.
- STOLZE, Radegundis (2003). *Hermeneutik und Translation*, Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- TIETZ, Udo (2005). *Hans-Georg Gadamer zur Einführung*, Hamburg: Junius Verlag.
- TOSUN, Muharrem (2013). *Çeviri Eleştirisi Kuramı*, İstanbul: Aylak Adam Kültür Sanat Yayıncılık.
- VERMEER, Hans J. (1994). "Hermeneutik und Übersetzungswissenschaft", *TextconText*, S. 9, s. 163-182.
- WITTE, Heidrun (2007). *Die Kulturkompetenz des Translators. Begriffliche Grundlegung und Didaktisierung*, Tübingen: Stauffenburg Verlag.